

Vs3BP_AA4 Arteterapeutický ateliér 4

Vib013 Speciální výtvarná výchova 1

6. Pravidla a metody práce s osobami se specifickými vzdělávacími potřebami ve výtvarné výchově

Mgr. et Mgr. Bc. Lucie Hájková

Specifické poruchy učení

- vysoké procento v populaci (až 4%, chlapci 3x častěji)
- důležitá včasná diagnostika – ohrožení vzdělávacího procesu
- podpora i v dospělosti
- dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie + dysmúzie, dyspinxie, dyspraxie

MKN 10:

- F 80 – F 89: Poruchy psychického vývoje

SPU - definice

- „Pojem specifické poruchy učení (SPU) označuje různorodou skupinu poruch projevující se obtížemi při nabývání základních vzdělávacích dovedností jako je mluvení, čtení, psaní a počítání. Poruchy mají individuální charakter, mohou vznikat na podkladě dysfunkce centrální nervové soustavy. Často jsou provázeny dalšími příznaky – poruchy řeči, obtíže v soustředění, impulzivní jednání, poruchy v oblasti percepce, poruchy motoriky (syndrom ADD, ADHD).
- (Bartoňová, 2010)

jedinec s SPU

- nestejnorodá skupina – projevy se mohou kombinovat nebo absentovat
- SPU vždy působí na celou osobnost člověka
- problém přiměřeně reagovat, porozumět pokynům a plnit běžné úkoly
- opakované neúspěchy -> stavy úzkosti, strachu, narušení sebevědomí, rezignace
- rozdíl od **nespecifických poruch učení** – těmi může být např. snížený intelekt, smyslové vady, výchovné problémy, nedostatečná motivace...

Dyslexie

- „specifická porucha čtení, projevující se neschopností naučit se číst běžnými výukovými metodami“ (Bartoňová, 2010)
- problém se zapamatováním a rozlišováním písmen (hlavně podobných, jako b-d, s-z)
- někdy i problém se zvukovým rozlišováním hlásek (b-p, a-e-o)
- oslabení spolupráce mozkových hemisfér – spojování hlásek v slabiky a ty pak v slova (detail – celek)
- porucha postihuje: rychlost a správnost čtení, porozumění čtenému textu
- důsledky: ...

Dysgrafie

- „specifická porucha grafického projevu“ (Bartoňová, 2010)
- záměna podobných písmen, těžkopádné písmo, tendence směšovat psací a tiskací písmo, problém s lineaturou
- rozpor mezi jazykovými schopnostmi a písemným projevem

- nutná velká koncentrace (menší soustředění na obsah a pravopis)
- porucha postihuje: celkovou úpravu pís. projevu, osvojování si jednotlivých písmen, napodobování tvaru, řazení písmen, spojení si hlásky s písmenem
- důsledky: ...

Dysortografie

- „specifická porucha pravopisu, vyskytující se často s dyslexií“ (Bartoňová, 2010)
- „typické dysortografické jevy“: vynechávky, záměny tvarově podobných písmen, inverze, zkomoleniny, artikulační neobratnost, chyby v měkčení
- dítě umí gramatické pravidlo, ale v praxi je nepoužije
- často větší chybovost ve stresu, spěchu... i v dospělosti
- fonetické psaní, atypické písmo (velké nebo malé)
- důsledky: ...

Dyskalkulie

- „specifická porucha matematických schopností“ (Bartoňová, 2010)
- týká se zvládnání i základních početních úkonů
- několik typů: **praktognostická** (narušení matematické manipulace s předměty), **verbální** (označování množství a počtu, operačních znaků, úkonů), **lexická** (neschopnost číst čísla, symboly), **grafická** (neschopnost psát znaky), **operační** (problém provádět zákl. operace) a **ideognostická** (chápání matematických pojmů a vztahů)
- často kombinace s dyslexií a dysgrafií
- schopnost logicky řešit úlohu, problém s detaily
- důsledky: ...

Dyspinxie

- specifická porucha kreslení
- neobratné zacházení s tužkou, tvrdá stopa, problém s perspektivou a přenesením představy na papír
- důsledky...

Dysmúzie

- specifická porucha postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby
- problém v rozlišování tónů, zapamatování melodie, reprodukci a udržení rytmu
- důsledky...

Dyspraxie

- specifická porucha obratnosti, schopnosti vykonávat složité úkony
- MKN 10: specifická vývojová porucha motorické funkce
- pomalé pracovní tempo, nešikovnost, nevhlednost výsledku
- důsledky: ...

Etiologie SPU

- dědičnost
- lehká mozková dysfunkce, ADD, ADHD (oslabení funkce CNS)
- neurotické etiologie

+ rodinné prostředí, školní prostředí, genetické vlivy ve funkci CNS, lehká mozková postižení (abnormální dominance hemisfér, odchylná organizace cerebrálních aktivit)

ADHD (LMD, ADD)

- syndrom – příznaky, které se mohou a nemusí vyskytovat, oslabená funkce centrální nervové soustavy
- špatná percepce, porucha pozornosti a soustředění, motoriky, impulzivita, hyperaktivita, špatná připravenost, neorganizovanost, infantilita, nepozornost...
- sociální a emoční oblast – vysoká vzrušivost, nízké sebeovládání
- nutná stručnost, struktura
- medikace – Ritalin, přetrvává do dospělosti
- důsledky: ...

Reedukace

- deficity dílčích funkcí:
- zrakové vnímání
- sluchové vnímání
- jemná motorika a grafomotoriky
- prostorová orientace
- intermodalita – schopnost spojovat sluchové a zrakové podněty
- serialita – schopnost vnímání časového sledu, schopnost vytvářet řady a souslednosti
- rozvoj pomocí výtvarných technik + jejich intermediálních přesahů

Doporučená literatura:

- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Brno: Paido, 2018. ISBN 978-80-7315-266-6.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-255-0.